

Kvantitatív szempontból — bár még mindig nem lehetünk elégedettek — örvendetes változások történtek, minnek bizonyítéka, hogy az elmúlt öt évben több vajdasági művet fordítottak más nyelvekre, mint a megelőző negyed évszázadban együttvéve. De a mennyiségi változást nem követi a minőségi, minnek kapcsán felmerül a kérdés: nem ellenszolgáltatás-e egy-egy irodalomnak az ilyen átültetés?

A kanizsai pélnum, ha többet nem is tett, kérdéseket vetett fel, és tűzött ismételten napirendre. A gyakorlat bizonyítja: csak az állandóan napirenden tartott kérdések oldhatók meg.

SÁFRÁNY IMRE RETROSPEKTÍV TÁRLATA. Engedjék meg, hogy e tárlat megnyitása alkalmából néhány szót szóljak Sáfrány Imréről, aki ugyan nincs jelen, de mégis maradéktalanul velünk van.

Ezúttal kínálkozik számunkra először alkalom arra, hogy egészében tekintsük át Sáfrány Imre festését. Robusztus, talányos egyénisége megannyi meglepetést, fordulatot tartogatott számunkra az elvihartzott évtizedek során, s rendhagyó életének újabbnál újabb színei még nem alakították ki tudatunkban művének összképét.

A háború utáni, a pusztulásból, elmaradottságból felszabadult nemzedék roppant lendülete fűti mindmáig, a világot meghódítani, a mindennel megbirkózni szándékozók elszántsága, akik kööttségeket, dogmákat meg divatokat nem ismertek, egy új világ kiépítésének víziója, benne a saját világuknak merész, szigorú megalkotásának vágya és igénye vezeti őket lankadatlanul.

Sáfrány útját az önismeret szabja meg mindvégig. Mohó és nyugtalan egyénisége szakadatlanul az egész világ gazdag színeinek befogadására és

Elhangzott 1976. szeptember 24-én, Szabadkán, Sáfrány Imre festőművész tárlatának megnyitóján.

önmagába oldására sarkallta, marcangoló kitekintésre, messzi bolyongásokra, folytonos továbblépésre, kísérletezésre és összegezésre űzte, s ma már világos: az utak mindig visszavezettek, a mű egyre mélyebben gyökerezett világunkban. Látóterét mindmáig a mi világunk valós elemei töltik ki, bogáncsok, var-sák, eperfák, búzakeresztek, szárkúpok; azokat szublimálva teremt esztétikai értéket.

S kicsoda változatos világ ez, milyen viharos évtizedek termése! A világ lényegét, nem a külszínt megragadni, a művész látószögébe zárni és látomást kifejezni — ez vezérli Sáfrányt ma is változatlanul. A világ művészi megfogalmazásának tántoríthatatlan igénye, annak az embernek a megvesztegethetetlensége, akit nem téveszt, nem cjt meg, s hát nem is vonz hamis csillogás — ez az a pont, amelyen megvetette a lábát.

Szakadatlan megtérései a földhöz sohasem hoztak magukkal megtorpanást, önelégültséget, megrekedést; modern Antaioszként éppily módon, a földhöz meg-megtérve merített magának újabb, gyarapító alkotóerőt.

Kézvonása olykor durvának tetszik, erőszakosnak, rombolónak, a virág azonban, amely számtalan változatban örökös útítarsa, azt sugallja, érette tesz mindent: a gyöngédségért, hite szerint talán az egyedüli érdemes és elfogadható emberi magatartásért.

Elvársaim,

a mű egybegyűlt, a mű, amely küzdelem árán, szenvedéllyel és művészi alázattal született, kivívta helyét a világban, immár visszavonhatatlanul részévé vált világunknak. Megejtett bennünket. Csak tisztelhetjük, szeret-hetjük.

MAJOR Nándor

FEHÉR FERENC MŰFORDÍTÓI DÍJA. A Szerb Műfordító Egyesület javaslatára a Nemzetközi Műfordító

Találkozó Fehér Ferencnek díszoklevelet adományozott, elismerésül a jugoszláv népek és nemzetiségek irodalmának fordításában elért kimagasló eredményeiért.

Fehér Ferencet elsősorban költőként kell számon tartani, de nem jelentéktelenebb immár három évtizedes múltra visszatekintő műfordítói tevékenysége sem. Miroslav Krleža, Stevan Raičković, Miroslav Antić, Franc Bevk, Dragutin Tadijanović, Aco Šopov és számos jugoszláv író műveinek magyarra való fordítása irodalmi munkásságának jelentős fejezetét képezi, de fordította és fordítja a Vajdaságban élő nemzetiségi költők (Florilka Stefan, Jan Labáth stb.), valamint a jugoszláviai albán lírikusok, Enver Gjerqeku, Din Mehmeti és mások verseit is. Fehér Ferenc részt vett irodalmi életünk számos jelentős vállalkozásában, mint amilyen a *Napjaink éneke*, *A szerb-horvát irodalom kistükré*, *A szlovén irodalom kistükré* stb. Több gyermekverskötet őrzi tanulóknak szánt fordításait, melyek közül a legjelentősebb a *Felhőjáték* címen megjelent szerb, horvát, szlovén, macedón és albán költők gyermekverseinek egyfajta antológiája.

Legújabb elismerése kaposán nyilatkozott a műfordító a *Magyar Szóban*. Interjújának most abból a részből idézünk, amelyben díjazott műfordítóink felméri a Vajdaságban folyó gazdag műfordítási tevékenységet:

„— A jugoszláviai magyar fordítás-irodalom első jelentős eredménye, Szentleky Kornél és Debreczeni József modern szerb költőket bemutató antológiája, a *Bazsalikom*, 1928-ban, születésem esztendejében jelent meg. Arról is tudok, hogy Csuka Zoltán már azokban az években, tehát a nagyszerb nemzeti politikát folytató királyi diktatúra éveiben, fordítói munkálkodásával tudatosan egyengette az itt élő nemzetek közötti irodalmi, művelődési közeledést. Az ilyesféle tevékenységért

akkor sem erkölcsi, sem anyagi elismerés nem járt. Csuka Zoltán eszmei tudatosságára mi sem jellemzőbb annál a ténynél, hogy ismert költőként, szerkesztőként sem tartotta rangján alulinak ezt a szolgálatot: író—olvasó találkozókön szerb és horvát költők verseinek fordítását is felolvasta a két háború közti években, s van például egy érdekes adatom arról, hogy 1932. nov. 20-án, egy topolyai jótékonsági jellegű műsoros esten Tin Ujević-verseket olvasott magyarul és eredetiben a helybeli közönségnek. De erlíthetném az elődök közül Lőrinc Péter szocialis-eszmei programot megvalósító, korabeli haladó szellemű macedón, szerb és horvát költőket bemutató fordítói tevékenységét is, vagy Steinfeld Sándornak és a régi HÍD-gárda más tagjainak ilyen irányú munkálkodását. Dudas Kálmánnak gimnazista koromban olvasott műfordításai a míves igényt, Gál László mindig időszerűséget szolgáló fordítói tettei pedig az elkötelezettség tudatát kínálták számomra. Ugyanígy szólhatnak Bodrits István hasonlíthatatlan érdemeket jelentő szlovén fordításairól is. De Herceg Jánostól a legfiatalabbakig, úgyszólván valamennyien szolgáltuk és szolgáljuk ma is ezt az ügyet. Tehát amikor a második világháború után Ács Károlyval és Pap Józseffel együtt első versfordításainkkal jelentkezünk a HÍD-ban és a lapokban, valójában egy gazdag, értékes fordítói múlt eredményeit folytatuk. Ez a díszoklevél nemcsak nekem szól. Mindnyájunknak.”

BÁCSSTOPOLYAI RÉGÉSZETI ÁSATÁSOK. Bácsstopolyától alig két kilométernyire délre, a Bácsér völgy-partja felett emberemlékezet óta régi, ismeretlen korú téglákat és emberi csontokat lehet a föld felszínén találni. Ezt a helyet és környékét a nép Pusztateplomnak hívja.

Topolyai legenda szerint az említett

helyen egykor török templom (dzsámi) állt. A legenda természetesen nagy kincsről is tud, s ezént az elmúlt 40—50 év leforgása alatt számos szalkavatatlan személy forgatta itt a földet, próbált szerencsét. Természetesen siker nélkül.

Ilyen előzmények után indultak meg az idén, augusztusban a régészeti kutatások Vadócz Károly és Holló Sándor földjén, azzal a céllal, hogy kutatórnkok segítségével megtudjuk: a Pusztatemplom helyén feltételezett középkori templom és temető milyen állapotban van és egy esetlegse átfogó ásátással milyen eredményeket lehetne elérni.

Az ásátások közel egy hónapig tartottak. Befejeztükkel (az eredmények összegezése most van folyamatban) a következőket lehet, igaz, még mindig bizonyos fenntartással, mondani.

A valamikor a környéken elterülő település, amely a késő középkorban Fibaych néven merül fel a megmaradt okiratokban, a vátrnál sokkal régebbi keletű. Ezen a környéken már az első Árpád-házi királyok korában, tehát a XI. században is volt település; a környező magaslatok házhelyekre utaló agyagedénycserepekkel vannak teleszórva. A megásott területen már a XII. század folyamán (vagy esetleg a XI. század végén) építettek egy kisméretű templomot. A magaslatot, ahol a templom állt, valószínűleg a tatárjárás fenyegető hírei hatására, egy 3,5 m mély árokkal vették körül, tehát megerősítették. Ennek ellenére a templom (és a település) a vész alatt teljesen elpusztult. Erre lehet következtetni azokból a sírokból, amelyek a templom falából kibontott téglákkal voltak kriptaszerűen kibélelve.

Az ásátás során talált alakos téglák alapján egy újabban épült templomra is lehet következtetni, amelyet nyilván a XIV. században építettek a gót stílus ízlése szerint. A korábbi

templom falaiból is bonthattak épületanyagot, mert a későbbi sírok zömét romokkal kevert földbe ásták. Biztosra vehető azonban, hogy az új templom nem a régi helyén állt, hanem valahol a közelben, s most lefolytatott ásátás területén kívül. Ezt a problémát a jövőben feltétlenül tisztázni kell. Annak talán még meg lehet találni az alapjait, ha nem jutott teljesen a többi középkori építészeti emlékeink szomorú sorsára, hogy a XVIII. és XIX. század folyamán a lakosság épületanyag híján teljesen széthordta.

Jó útmutató volt az egyik sírból előkerült II. Endre-kori (1205—1235) ezüstpénz, valamint Hunyadi Mátyás (1458—1490) dénárja is, amelyek egy másik sírból kerültek napvilágra.

Hozzávetőleges számítások szerint az idén a lelőhelynek csak körülbelül 1/50-ed részét tártuk fel.

SZEKERES László

BÚCSÚ VERSEGI JÓZSEFTÓL. Szeptember első felében jelentős veszteség érte a Szabadkai Népszínházat és a jugoszláviai magyar színjátszást: negyvenkilenc éves korában elhunyt Versegi József, a színház egyik oszlopos tagja. 1951-ben került a szabadkai társulathoz, s mostanában ünnepelte volna színész pályafutásának negyed évszázadát.

Operettekkel és zenés vígjátékokkal kezdte pályafutását, szép hangja és táncudása több bonvivánzserephez jutatta, ezzel szerzett magának népszerűséget. Versegi József többnyire ösztönös ráérzéssel alakította szerepeit, de olyan színész volt, akire előadást lehetett építeni, mert magával tudta ragadni az együttest, motorja volt egy-egy produkciónak. Színészegyenése nemesi figurák megformálásában érvényesült leginkább. A hatvanas években három történelmi drámában nyújtott maradandót: Zsiska és Báthori István alakításával Háy Gyula *Isten, császár,*